

Motion till riksdagen 2023/24:1301

av **Hanna Westerén (S)**

Reformering av Gotlandstillägget

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en översyn av Gotlandstillägget i akt och mening att åstadkomma sund konkurrens på transportområdet och stärka försörjningsberedskapen och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Goda kommunikationer är avgörande för Gotlands utvecklingsmöjligheter som en trygg och stabil plats för näringslivetableringar och varuproduktion.

Livsmedelsindustrin är en viktig näring för Gotland. Producenter på ön producerar en stor mängd livsmedel som skickas vidare till fastlandet. Gotland spelar därmed en stor roll för den svenska försörjningsberedskapen. En mycket stor andel (80–85 %) av produktionen från de gröna näringarna på Gotland exporteras till fastlandet. Av denna produktion är en stor andel lågförädlad (till exempel rotfrukter och grönsaker). Transportkostnaderna utgör därmed en stor del av varuvärdet.

Genom det statliga transportstödet till färjetrafiken på Gotland subventioneras såväl person- som godstrafiken. Utöver detta stöd subventioneras dessutom godstrafiken enligt ett särskilt system med högstprisreglering och ett s.k. Gotlandstillägg, vilket innebär att taxan för godstransporter till eller från Gotland ska motsvara taxan för en transport av motsvarande längd i landet i övrigt. Gotlandstillägget motsvarar 0,4 % av nettofraktsumman (sedan 1997) och avgiften tas ut på transporter på fastlandet. Intäkterna används sedan för att kompensera de gotländska företagen för deras högre fraktkostnader.

Gotlandstillägget infördes 1976 och systemet har utretts ett flertal gånger, och de olika utredarna har i stort kommit till samma slutsats, nämligen att tillägget och högstprisregleringen i nuvarande form bör avskaffas. Argumenten mot det rådande systemet handlar främst om att detta inte går att överblicka eller kontrollera och att det därför inte går att säga vilka effekter det får för Gotland och resten av landet. Systemet är inte

transparent, vilket ger svårigheter att bedöma kostnadsutvecklingen för både de gotländska företagen och staten.

Under de senaste åren har de gotländska företagen påverkats hårt av de ökade transportkostnaderna och av prisutvecklingen. Detta innebär att man tappar i konkurrenskraft jämfört med företagen på fastlandet. Den nuvarande modellen klarar inte av att kompensera företagen på ön för deras merkostnader. Dessutom är det endast ett fåtal fraktbolag som bedriver riksomfattande trafik, vilket är förutsättningen för Gotlands-tillägget.

Trots Gotlandstillägget lägger de rikstäckande transportföretagen på egna pristillägg på all godstrafik från Gotland. Detta merkostnadstillägg har under åren ökat till cirka 35 %. Trots att högstprisregleringen i formell mening fortfarande existerar så efterlevs denna reglering inte i praktiken. Den samlade bilden är att de gotländska livsmedelsföretagen drabbas hårdare än fastlandskonkurrenterna av kostnadsstegringarna inom transportområdet.

För Gotlands del är det viktigt och nödvändigt att frågan omgående får en långsiktig, stabil och hållbar lösning. Alternativ som att höja tillägget, avveckla tillägget eller införa ett statligt stöd bör utredas.

En modell med ett direkt statligt stöd för den gotländska godstrafiken skulle innebära ett antal fördelar: ökad transparens, förbättrade möjligheter till uppföljning, konkurrensneutralitet samt förbättrade möjligheter för nya aktörer att komma in och konkurrera.

För att hantera den rådande problematiken krävs det att en modell utvecklas där staten kompenserar de gotländska företagen för deras merkostnader för frakten. Om en sådan modell införs, så uppstår även positiva effekter för Sveriges försörjningsberedskap vad gäller viktiga livsmedel där den gotländska produktionen spelar en väsentlig roll.

Hanna Westerén (S)